Deneme

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Deneme:** Yazarın herhangi bir konudaki kişisel görüş, duygu ve düşüncelerini kesin yargılara varmadan, kanıtlama kaygısı taşımadan, samimi bir üslupla anlattığı düzyazı türüdür.
- **Özellikleri:** Öznellik ağır basar; yazar "ben" diyerek konuşur, okurla sohbet eder gibi yazar. Konu sınırı yoktur; gündelik bir ayrıntıdan felsefi bir soruna kadar her şey deneme konusu olabilir.
- **Dil ve anlatım:** Açık, akıcı ve içten bir dil kullanılır. Açıklayıcı ve tartışmacı anlatımın yanında benzetme gibi edebî dilin imkânlarından da yararlanılır; örnekleme, karşılaştırma, tanık gösterme sık görülür.
- **Dünyada ve bizde:** Türün adını ve ilk örneklerini Fransız yazar Montaigne "Denemeler" (Essais) adlı eseriyle vermiştir. Türk edebiyatında Nurullah Ataç, denemeleriyle tanınan başlıca yazarlardandır.
- **Hikâyeden farkı:** Hikâye kurmacadır ve olay örgüsüne dayanır; deneme ise kurmaca değildir, yazarın düşüncelerine dayanır ve öğretici metinlere yakındır.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Denemede yazar görüşlerini kesin kanıtlarla ispatlamak zorundadır.
( ) Deneme türünde konu sınırlaması yoktur.
( ) Denemede öznel anlatım ağır basar.
( ) Deneme, olay örgüsüne dayanan kurmaca bir türdür.

2 Deneme türünün dünya edebiyatındaki ilk ve en tanınmış örneklerini veren yazar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cervantes B) Shakespeare C) Montaigne D) Tolstoy E) La Fontaine

3 Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun sözcükleri yazınız.

samimi – öznel – kanıtlama – sohbet

a) Denemede yazar, düşüncelerini ..... kaygısı taşımadan anlatır.
b) Deneme yazarı okuruyla ..... eder gibi yazar.
c) Denemede yazarın kişisel görüşleri öne çıktığı için anlatım ..... bir nitelik taşır.
d) Denemenin üslubu içten ve ..... olur.

4 "Yağmurlu günleri neden sevdiğimi uzun zaman bilemedim. Belki de yağmur, şehrin telaşını bir süreliğine durdurduğu içindir. İnsanlar saçak altlarında yan yana beklerken birbirlerine gülümsemeyi yeniden hatırlar. Bana öyle geliyor ki yağmur, gökyüzünün bize 'Biraz yavaşla.' deme biçimi. Siz ne dersiniz, haksız mıyım?"
Bu parçanın deneme türüne ait olduğunu gösteren en belirgin özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bir olay örgüsünün bulunması
B) Bilimsel verilere dayanılması
C) Kişiler arasında diyalog kurulması
D) Yazarın kişisel düşüncelerini samimi bir dille, okurla konuşur gibi aktarması
E) Ölçü ve uyak kullanılması

5 "Yağmurlu günleri neden sevdiğimi uzun zaman bilemedim. Belki de yağmur, şehrin telaşını bir süreliğine durdurduğu içindir. İnsanlar saçak altlarında yan yana beklerken birbirlerine gülümsemeyi yeniden hatırlar. Bana öyle geliyor ki yağmur, gökyüzünün bize 'Biraz yavaşla.' deme biçimi. Siz ne dersiniz, haksız mıyım?"
Bu parçada yazarın okurla sohbet eder gibi yazdığını gösteren bir ifadeyi yazınız.

6 Türk edebiyatında denemeleriyle tanınan yazar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nurullah Ataç
B) Ahmet Mithat Efendi
C) Namık Kemal
D) Şemsettin Sami
E) Karacaoğlan

7 "Eskiden mektup yazardık. Bir mektubu yazmak saatler, cevabını beklemek haftalar alırdı. Şimdi bir tuşa basıyoruz, cevap saniyeler içinde geliyor. Ama itiraf edeyim, o bekleyişin tadını hiçbir hızlı mesaj vermiyor bana. Belki de bir şeyi beklemek, ona değer vermenin en eski yoluydu."
Bu parçada yazarın asıl vurgulamak istediği düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mektuplar hızlı iletişim araçlarından daha güvenlidir.
B) Hızlı mesajlaşma insanları yalnızlaştırır.
C) Teknoloji her alanda hayatı zorlaştırmıştır.
D) Eskiden insanlar daha az iletişim kurardı.
E) Beklemek, bir şeye değer vermenin bir yoludur.

8 Deneme ile hikâyeyi aşağıdaki ölçütlere göre karşılaştırınız.
a) Kurmaca olup olmadığı
b) Dayandığı temel unsur (olay mı, düşünce mi?)

9 Aşağıdakilerden hangisi deneme için **söylenemez**?

A) Yazar, düşüncelerini kendi deneyimleriyle destekleyebilir.
B) Yazar, kesin ve tartışılmaz sonuçlara ulaşmayı amaçlar.
C) Gündelik konular deneme konusu olabilir.
D) Benzetme gibi edebî sanatlardan yararlanılabilir.
E) Yazar okura soru yöneltebilir.

10 "Yürümek, düşünmenin en eski arkadaşıdır. Masa başında tıkandığım her fikir, birkaç sokak ötede kendiliğinden çözülüveriyor. Adımlar hızlandıkça cümleler de akıyor sanki. Kimi dostlarım bunu tuhaf buluyor; ben ise ayaklarımın aklımdan daha önce yolu bildiğine inanıyorum."
Bu parçada anlatımı güçlendirmek için aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

A) Sayısal verilere
B) Tanık göstermeye
C) Benzetme ve kişileştirmeye
D) Kavramın sözlük tanımına
E) Karşılaştırmalı istatistiklere

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 "Sessizlikten korkar olduk. Evde tek başımıza kaldığımızda hemen bir ses açıyoruz: müzik, televizyon, bir video… Oysa sessizlik bir boşluk değil, insanın kendi sesini duyabildiği tek odadır. Belki de kaçtığımız şey sessizlik değil, o odada karşılaşacağımız kendimizdir."
Bu parçada "o odada karşılaşacağımız kendimizdir" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnsanın sessizlikte kendi iç dünyasıyla yüzleşmekten kaçtığı
B) Evlerimizdeki odaların giderek küçüldüğü
C) Yalnız kalmanın her zaman zararlı olduğu
D) Sesli ortamların düşünmeyi kolaylaştırdığı
E) Televizyon izlemenin bir alışkanlık olduğu

12 "Eskiden mektup yazardık. Bir mektubu yazmak saatler, cevabını beklemek haftalar alırdı. Şimdi bir tuşa basıyoruz, cevap saniyeler içinde geliyor. Ama itiraf edeyim, o bekleyişin tadını hiçbir hızlı mesaj vermiyor bana. Belki de bir şeyi beklemek, ona değer vermenin en eski yoluydu."
Bu parçayla ilgili
I. Yazar kişisel tercihini açıkça dile getirmiştir.
II. Geçmiş ile bugün karşılaştırılmıştır.
III. Görüşler istatistiksel verilerle desteklenmiştir.
yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) I ve III

13 "Sessizlikten korkar olduk. Evde tek başımıza kaldığımızda hemen bir ses açıyoruz: müzik, televizyon, bir video… Oysa sessizlik bir boşluk değil, insanın kendi sesini duyabildiği tek odadır. Belki de kaçtığımız şey sessizlik değil, o odada karşılaşacağımız kendimizdir."
Bu parçadan **öznel** bir cümle bulup yazınız ve neden öznel olduğunu açıklayınız.

14 Aşağıdaki cümlelerden hangisi bir **denemeden** alınmış olabilir?

A) Deneyde kullanılan çözeltinin sıcaklığı 40 °C'ye çıkarıldı.
B) Bence insanı zengin eden şey, sahip olduğu eşyalar değil, biriktirdiği anılardır.
C) Toplantı saat on dörtte, ikinci kattaki salonda yapılacaktır.
D) Ali kapıyı açtığında karşısında yıllardır görmediği kardeşini buldu.
E) Ürünü kullanmadan önce kutudaki uyarıları dikkatle okuyunuz.

15 "Yürümek, düşünmenin en eski arkadaşıdır. Masa başında tıkandığım her fikir, birkaç sokak ötede kendiliğinden çözülüveriyor. Adımlar hızlandıkça cümleler de akıyor sanki. Kimi dostlarım bunu tuhaf buluyor; ben ise ayaklarımın aklımdan daha önce yolu bildiğine inanıyorum."
Bu parçanın dil ve anlatımı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Nesnel ve kanıta dayalı bir anlatım benimsenmiştir.
B) Yazar, kendi deneyiminden yola çıkmıştır.
C) Birinci kişi ağzından yazılmıştır.
D) Mecazlı ifadelere yer verilmiştir.
E) Farklı görüşlere de değinilmiştir.

16 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) Deneme, düşünceye dayandığı için öğretici metinlere yakındır.
( ) Deneme yazarı ele aldığı konuda okuru mutlaka ikna etmeye çalışır.
( ) "Denemeler" adlı eser, türe adını veren eserdir.
( ) Denemede yazar okura doğrudan seslenemez.

17 "Bir denemeyi okurken yazarın fikirlerini öğrenmekten çok onun zihnine konuk oluruz. - - - -"
Bu paragraf aşağıdakilerden hangisiyle sürdürülürse anlam bütünlüğü korunur?

A) Bu nedenle denemeler yalnızca bilimsel dergilerde yayımlanır.
B) Denemelerin sonunda mutlaka bir kaynakça bulunur.
C) Deneme yazarları olayları sırasıyla anlatır.
D) Deneme okumak için önce konu hakkında uzman olmak gerekir.
E) Onun bir konuyu nasıl evirip çevirdiğini, nerede duraksayıp nerede sesini yükselttiğini izleriz.

18 Aşağıdaki konulardan birini seçerek deneme üslubuyla 2-3 cümle yazınız.
eski fotoğraflar – kalabalıklar – sabah kahvaltısı

19 "Yağmurlu günleri neden sevdiğimi uzun zaman bilemedim. Belki de yağmur, şehrin telaşını bir süreliğine durdurduğu içindir. İnsanlar saçak altlarında yan yana beklerken birbirlerine gülümsemeyi yeniden hatırlar. Bana öyle geliyor ki yağmur, gökyüzünün bize 'Biraz yavaşla.' deme biçimi. Siz ne dersiniz, haksız mıyım?"
Bu parçada "yağmur, gökyüzünün bize 'Biraz yavaşla.' deme biçimi" ifadesinde aşağıdakilerden hangisi vardır?

A) Abartma B) Tezat C) Sayısal veri D) Kişileştirme E) Tanımlama

20 Aşağıdaki özelliklerden hangisi deneme ile **hikâyenin ortak** özelliğidir?

A) Olay örgüsüne dayanması
B) Kurmaca olması
C) Edebî dilin imkânlarından yararlanılabilmesi
D) Yazarın düşüncelerini doğrudan açıklaması
E) Kişi, zaman ve mekân unsurlarının zorunlu olması

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Denemeci, bir konuyu tüketmek için yazmaz; onu kurcalamak, başka bir açıdan bakmak için yazar. Okur da denemeyi bitirdiğinde bir sonuca değil, yeni bir soruya ulaşır. Belki de denemenin asıl hediyesi, okura kendi düşüncesine giden kapıyı aralamasıdır."
Bu paragrafta deneme türüyle ilgili asıl vurgulanan aşağıdakilerden hangisidir?

A) Konuları bütün yönleriyle ele alması
B) Bilimsel bir yöntem izlemesi
C) Okura hazır bilgiler sunması
D) Uzun ve ayrıntılı bir anlatım taşıması
E) Okuru kesin sonuçlara değil, düşünmeye yöneltmesi

22 "Sessizlikten korkar olduk. Evde tek başımıza kaldığımızda hemen bir ses açıyoruz: müzik, televizyon, bir video… Oysa sessizlik bir boşluk değil, insanın kendi sesini duyabildiği tek odadır. Belki de kaçtığımız şey sessizlik değil, o odada karşılaşacağımız kendimizdir."
Bu parçanın yazarı için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Sessizliğin sağlığa etkilerini bilimsel verilerle açıklamıştır.
B) Gündelik bir alışkanlıktan yola çıkarak insanın iç dünyasına ilişkin bir yoruma ulaşmıştır.
C) Evde yaşanan bir olayı kronolojik sırayla anlatmıştır.
D) Televizyon izlemenin yasaklanmasını önermiştir.
E) Farklı yazarların görüşlerini karşılaştırmıştır.

23 Bir öğrenci deneme yazarken şu ilkeleri benimsiyor:
I. "Bence, bana göre, sanırım" gibi ifadelerle kişisel görüşlerini yansıtmak
II. Görüşlerini desteklemek için kendi yaşantısından örnekler vermek
III. Metne kişiler, olay örgüsü ve çatışma ekleyerek kurmaca bir dünya oluşturmak
Bu ilkelerden hangileri deneme türünün özellikleriyle **uyumludur**?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) I ve III

24 "Eskiden mektup yazardık. Bir mektubu yazmak saatler, cevabını beklemek haftalar alırdı. Şimdi bir tuşa basıyoruz, cevap saniyeler içinde geliyor. Ama itiraf edeyim, o bekleyişin tadını hiçbir hızlı mesaj vermiyor bana. Belki de bir şeyi beklemek, ona değer vermenin en eski yoluydu."
Bu parçadaki "Belki de" ifadesinin anlatıma katkısı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yazarın düşüncesini kesin bir yargı olarak değil, bir olasılık olarak sunmasını sağlaması
B) Metne sayısal bir kesinlik kazandırması
C) Anlatılan olayların sırasını belirtmesi
D) Yazarın görüşünü bilimsel bir kanıta dayandırması
E) Karşıt bir düşünceye geçişi göstermesi

25 (I) Deneme, yazarın zihnindeki bir soruyu kâğıda dökme biçimidir. (II) Yazar bu soruyu cevaplarken kendi deneyimlerinden, okuduklarından, gözlemlerinden yararlanır. (III) Deneme yazarları genellikle sabahları çalışmayı tercih eder. (IV) Bu yüzden her deneme, yazarının kişiliğinden izler taşır. (V) Aynı konuda yazılmış iki deneme bu nedenle birbirine hiç benzemeyebilir.
Bu paragrafta numaralanmış cümlelerden hangisi **düşüncenin akışını bozmaktadır**?

A) I B) II C) III D) IV E) V

26 "Kitaplığımdaki kitapların yarısını okumadım. Bunu utanarak değil, sevinerek söylüyorum. Okunmamış her kitap, önümde duran açık bir kapı gibi; bir gün içinden geçeceğimi bilmek bana umut veriyor."
Bu parçanın anlatımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

A) Yazar, beklenmedik bir tutumla okuru şaşırtmıştır.
B) Benzetmeye başvurulmuştur.
C) Birinci kişi ağzından samimi bir anlatım vardır.
D) Yazar, kendi yaşantısından yola çıkmıştır.
E) Yazar, okumamanın zararlarını nesnel verilerle ortaya koymuştur.

27 **1. Metin:** "Kentlerde ağaç sayısı arttıkça yaz aylarında hava sıcaklığı birkaç derece düşmektedir. Bu nedenle belediyeler her yıl belirli sayıda fidan dikmeyi planlamaktadır."
2. Metin: "Bir ağacın gölgesinde oturduğumda zamanın da yavaşladığını hissederim. Belki de ağaçlar bize, kök salmadan büyünemeyeceğini sessizce hatırlatır."
Bu metinlerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Her iki metin de kurmaca bir olay örgüsüne sahiptir.
B) 1. metinde yazar kişisel duygularını ön plana çıkarmıştır.
C) 2. metin, bilimsel verilerle desteklenmiştir.
D) 2. metin, öznel ve samimi anlatımıyla deneme üslubuna daha yakındır.
E) Her iki metinde de okura doğrudan soru yöneltilmiştir.

28 "Denemede yazar okura bir sonuç sunmaz, bir yol arkadaşlığı sunar."
Bu yargıyı deneme türünün özellikleriyle ilişkilendirerek 2-3 cümleyle açıklayınız.

29 Aşağıdaki metin türlerinden hangisi **kurmaca olmaması ve yazarın kişisel görüşlerine dayanması** bakımından denemeye en yakındır?

A) Roman B) Fıkra (köşe yazısı) C) Hikâye D) Masal E) Tiyatro

30 "Yolculuk, ancak dönüldüğünde anlaşılan bir kitaptır. Gittiğimiz yerlerde gördüklerimizi değil, döndüğümüzde evimize başka gözle bakabilmeyi taşırız geri. Bu yüzden en uzun yolculuk bile, aslında eve dönüş yolunda tamamlanır."
Bu paragrafta yazarın düşüncesini açıklarken başvurduğu yol aşağıdakilerden hangisidir?

A) Soyut bir düşünceyi benzetmeyle somutlaştırma
B) Sayısal verilerle destekleme
C) Bir uzmanın sözüne başvurma
D) Kavramın sözlük tanımını verme
E) Olayları kronolojik sırayla anlatma

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**